

Notat

Til Europautredningen
Fra HSH
Dato 21.03.2011
Sak **Innspill til Europautredningen om handelspolitikk**
11-6657/JH

HSH har fulgt Europautredningens arbeid så langt, blant annet gjennom deltakelse i referansegruppe og på ulike temamøter, og gitt muntlige innspill om ulike forhold knyttet til nærings- og arbeidsliv. HSH har også gitt innspill om handelspolitiske relasjoner med EU. I diskusjonene så langt har imidlertid Norges europeiske handelstilknytning sett i internasjonal kontekst ikke vært berørt i særlig grad. At Norge ikke er del av EUs ”handelsblokk” men opptre gjennom EFTA (eller alene) i internasjonal handel krever noe oppmerksomhet, etter vår oppfatning. Man kan ta utgangspunkt i følgende spørsmål:

- Svekkes Norges handelspolitiske posisjon i en utvikling mot økt regionalisering og bilaterale avtaler?
- Er EFTA et godt handelspolitisk instrument for Norge i en slik utvikling?
- Hvilke politiske, økonomiske og administrative konsekvenser har det handelspolitiske arbeidet (avtaler med 3.land) gjennom EFTA?

Mer enn for de fleste land er Norges verdiskaping og velstandsutvikling svært avhengig av gode rammevilkår for handelen med andre land. Verdien av Norges totale eksport og import av varer og tjenester utgjør omlag 75 prosent av den samlede verdiskapingen (BNP) i Norge, mens gjennomsnittet for alle verdens land er omkring 45 prosent. Utenrikshandelen betyr altså mer for Norge enn for de aller fleste andre land.

Dette gjør at Norges verdiskaping og velstandsutvikling er svært avhengig av gode rammevilkår for handelen med andre land. Norske industrivarer, ikke minst vår fiskeeksport, møter likevel fremdeles betydelige tollbarrierer på mange markeder. Bruk av beskyttelsestiltak og antidumpingsavgifter er et økende problem og undergraver ofte markedsadgangen.

Problemene med å få i havn en ny WTO-avtale innebærer svekkede internasjonale relasjoner og i verste fall et tilbakefall til ”den sterkestes rett” som grunnlag for avtaler i internasjonal handel. At WTO-forhandlingene ikke fører frem innebærer også en ny oppblomstring av bilaterale handelsavtaler og avtaler mellom regioner. For eksempel orienterer EU seg mot Kina, India, Sørøst-Asia (ASEAN) og Sør-Amerika (MERCOSUR).

Regionaliseringen tar i økende grad form gjennom institusjonalisering etter den europeiske modellen, med utgangspunkt i verdensdeler/større regioner. EU (Kull- og stålunionen og EF) begynte i sin tid gjennom etablering av økonomisk og handelspolitisk samarbeid. Det gjør også ASEAN og MERCOSUR. Det er likevel variasjoner i agenda og integrasjon mellom de regionale sammenslutningene. Det nord-amerikanske samarbeidet, NAFTA, er primært en handelssammenslutning, mens Den afrikanske union (AU) er innrettet mot økonomisk og politisk samarbeid, ikke minst å løse regionale konflikter (også innad i land).

En slik regionalisering av verdenshandelen kan være uheldig for Norge, som står utenfor den europeiske handelsblokken. Vi må lage våre egne handelsavtaler, evt sammen med de andre EFTA-landene, og satse på at motparten vil gi oss gode og stabile betingelser.

EFTA er Norges, Islands, Liechtensteins og Sveits' instrument for å få i stand bilaterale avtaler med andre land og evt handelsblokker på linje med EUs avtaler. EFTA har et eget apparat for å håndtere slike forhandlingsprosesser parallelt med eller i etterkant av EUs forhandlinger, f.eks avtalen med Colombia (2009).

Om EFTA-landene lykkes med å fremforhandle like gode vilkår som EU-landene er vanskelig å si ut fra erfaringene så langt. Det vil antakeligvis vise seg i større grad i forhandlingene med India og Kina og med andre regionale handelssammenslutninger som ASEAN og MERCOSUR, som EU er i forhandlinger med. Om EFTA i det hele tatt vil være i stand til å gjennomføre forhandlinger og etablere avtaler med regionale sammenslutninger som ASEAN, MERCOSUR, NAFTA eller AU er usikkert.

EUs tyngde skulle tilsi at EU-landene står sterkere enn EFTA-landene i de bilaterale forhandlingene med f.eks Kina. Samtidig kan man ikke utelukke at Norge/EFTA isolert sett kan oppnå bedre rammebetingelser dersom man lykkes med å begrense antall forhandlingsspørsmål, for eksempel at man ikke stiller de krav til motparten om menneskerettigheter, arbeidstakeres rettigheter og miljøhensyn som EU stiller. Dette er spørsmål som er aktuelle i de pågående forhandlingene med Kina. Uansett hva norske myndigheter og EFTA velger å gjøre i slike forhandlinger forfølger HSHs medlemmer, som gjerne også deltar i Initiativ for etisk handel, krav til ivaretagelse av menneskerettigheter, arbeidstakeres rettigheter og miljøhensyn.

En dypere analyse av de spørsmålene vi tar opp her må naturligvis knyttes til en analyse av utviklingen globalt; i internasjonal handel, men også i internasjonalt diplomati mer generelt. Vi forstår at utvalget her vil stå overfor avgrensingsutfordringer. HSH ber likevel om at de problemstillingene vi her berører omtales i utredningen.

Kontakt:

Direktør Thomas Angell, tel 22541790, t.angell@hsh-org.no

Direktør Jarle Hammerstad, tel 22541778, j.hammerstad@hsh-org.no